

חקר ועיון

הרב אברהם יוסף חבצלת
מכון ירושלים

ספר "שלטי הגבורים" – מי חיברו?

בכל דפוסי ספר המרדכי, למן שנת שי"ב עד עתה, מופיע פירוש "שלטי הגבורים" על הדף. בראש ספר המרדכי אין שער, אבל בשער הכרך, שבו הרי"ף עם המרדכי, נכתב: הלכות רב אלפס... עם פסקי רב מרדכי... ועל פניהם מסביב יאירו המאורות הגדולים, המה: (א) פירוש... (י) שלטי הגבורים (על הרי"ף והמרדכי) להג"מ יהושע בועז לבית ברוך ז"ל. כולל תוספות הלכות וחלוקי דעות והשגות על הרי"ף מגדולי הפוסקים. גם חדושי הרי"ז לרבינו ישעיה די טראני האחרון ז"ל.

הרי להדיא שמחבר שלטי הגבורים על הרי"ף ועל המרדכי הוא רבי יהושע בועז. לפני שנברר מנין לו למדפיס קביעה זו נתאר את דמותו של רבינו יהושע בועז ופרשת גדולתו.

רבינו יהושע בועז לבית ברוך

בן למשפחה ותיקה בקטלוניה שבספרד, כנראה שלפני או עם הגרוש בשנת רנ"ב הגיעה לאיטליה, כדבריו: יהושע בעז בר שמעון בר אברהם בר ש"ט למשפחת ברוך מגרוש קטלוניה¹. רבינו לא היה בין המגורשים אלא נולד כבר באיטליה ושם גדל ולמד, מפי רבני ונציה, קרימונה וחבריהם. בדרך כלל אינו מביאם בשמם אלא בסתם "רבותי" "כל רבותי" וכו'. במקום אחד, מו"ק טז ע"ב מדפי הרי"ף, הוא כותב: "ורבותי חלקו עלי... והר"ר נתן איש איגרא ז"ל...", הרי שלמד אצל רבי נתן איגרא, המתואר ע"י גדולי הדור כ"הישיש הגאון מהר"ר נתן תחכמוני, אמריו אמרי אל"². רבינו נתן היה מדייני ונציה בשנת רצ"א ומשם עבר לקרימונה³. לאחר תקופה קצרה נתמנה לראש ישיבת מנטובה. **מסתבר שבכל מקום שמוזכר בשלטי הגבורים מהר"ן – הכוונה לר"נ איגרא. כמו למשל בשבועות ב' ע"ב: שאלתי גם כזה את פי מהר"ן ז"ל דרך מו"מ...", ועוד.**

ספרו הגדול והידוע הוא "מסורת הש"ס ונר מצוה" שעד היום קשה לתאר הדפסה של הש"ס בלעדיו. בחיבור זה עסק י"ג שנים, מבין שלש ועשרים עד בן שש ושלושים, עת מסרו לדפוס, עם כמה מחיבוריו האחרים אותם הוא מונה בהקדמתו⁴. אח"כ נכנס לעבוד כמגיה בדפוסו של יחיאל פואה בסביוניטה, תפקיד שאותו מילאו ת"ח חשובים באותה עת. אלא שלא ארכו לו שם הימים. בהקדמת הש"ס דפוס סביוניטה מר"ח אדר שי"ד נרשם: "כל הנזכר הוליד והצמיח המדוכא בייסורים ומוטל במטה יהושע בועז מברוך יזי"א (=יראה זרע יאריך ימים אמן) בכמ"ר שמעון זלה"ה צעיר התלמידים בעזרת חונן לאדם

1 = מגלות קטלוניה. אין הכוונה בדווקא למגורשים מקטלוניה. ראה מוריה שנה טז גליון ה-ו (קפה – קפו) עמ' מ: "כמו שקרה בגרוש פורטוגל" והכוונה לגלות פורטוגל.

2 שו"ת בנימין זאב סי' עא.

3 אפשר ששם נתודע אליו רבי יהושע בועז. ראה גם: הדפוס העברי בקרימונה עמ' 195.

4 נדפסה בראש ספר הרי"ף על מסכת ברכות. ראה שם באריכות.

מוריה, שנה שמונה עשרה, גליון ז – ח (ריא – ריב), תמוז תשנ"ב